

նէ Ստաւրոպոլի ճեմարանին աշակերտաց կարգը, և այս՝ ինչ որ կը տեսնուի անոր համար, որպէս զի ոռոսաց համալսարանը մտնելու արտօնութիւն ունենայ։ Այն տարին ինքը գրեց ըստ ոռոսաց գրականութեան և վասն երգիծաբանութեան և երգիծաբանութեանց կանթեմիրեայ ք ըսուած զիրքը։ Վարժապետը ճանչցաւ տըպագրութեան արժանի աշակերտին գրուածքը, և ՚ի լոյս ընծայեցաւ տեղւոյն տպարանէն, Ստաւրոպոլի նախանգական լրագիր կոչուած թերթին (1853 — թիւ 2) մէջ՝ այսպիսի ստորագրութեամբ մը, աշակերտ Գերովքէ Պատկանեւսի։

Գերովքէ Պատկանեան գովութեամբ լմնցուց ճեմարանին ընթացքը՝ 1853 տարւոյն գարնան, և ապա մտաւ յաշակերտութիւն Գլխաւոր մանկավարժական ուսումնարան ըսուածին մէջ, ուր հայրը իրեն ձրի տեղ մը հայթհայթեց՝ շնորհիւ կովկասեան Յանձնաժողովոյն։ Ուսումնարանին մէջ Գերովքէ Պատկանեան բանասիրականին ընդարձակ ասպարիզին միջէն՝ պատմական մասն ընտրելով և անոր գրուելով՝ բոլորովին զբաղեցաւ ոռոս, գաղղիական և գերմանական գրականութեանց հիմնական ուսմամբ։ Այն ատենն սկսաւ նաև սորվիլ անգղիերէն և իտալերեն լեզուներն, զորս ապա հեշտեալ կը կարդար։

Շարունակելի

ՄՅՐ ՄԸ ՎՐԷԺԽՆԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

1859 տարւոյն յունիսի առաջին օրերն էին։ Արեգակը մտնելովրայ էր։ Զորս կողմը տիրող միայնութիւնը տեսնողը՝ ախտի կարծէր թէ **գիւղը անապատացած ու անմարգարեակ էր։ Այն մը միայն կանգուն կեցած խեղճ տնակի մը դրան առջև՝ գիւղակը կտրող ճամբու մը զլուխը, մերթ ընդմերթ կը նայէր չրջակայ դաշտերուն ու լեռանց գագաթը ծիրանափայլ վառուող լուսոյն վերջին շառափողաց, ու յետոյ անհանգիստ խնամքով ու փութով աշուճները կը յառէր առջևը տարածուած մարգագետինն յետին սաՀամաններուն վրայ։ Գեղջկուհին կը համարէր սրտին փափաքանք արագել փութացընել որդւոյն, միակ ու սիրելի որդւոյն, փափաքելի դարձը։

Երկիրը բովանդակ զարդարուած էր գարնանային գեղեցկութեամբ. սակայն փոխանակ ուրախացընելու տեսնողին սիրտը, տխուր արհաւիրք մը կ'ազգէր այն տեսարանը. մարդկային ձեռք՝ բնութեան այդ գեղոյն վրայ սուգ մը տարածեր սփռեր էին. հոս հոն՝ դաշտաց մէջ կը տեսնուէին փճացած ու անպիտանացած հուճք, ծառք՝ տապալած գետին ինկած, կործաւնած տնակք։

Զիաւոր զինուոր մը արշաւասոյր կը վազէր գէպ ի գիւղը. վարդուհի երբ տեսաւ զինքը, կարծես թէ սրտի տաքնապ մը զգալով՝ կ'ուզէր ետ քաշուիլ տուն մտնել. բայց ահաբեկ հետաքննութենէ մը արգելուեցաւ Զինուորը

գինք տեսնելով վայրկեան մը կեցուց ձին, հարցուց թէ այն ճամբով կ'երթըցուէր ի՞նչ: Կինը պատասխան չտուած՝ ուշադրութեամբ նայեցաւ անծանօթին վրայ. աւատրիական ուլան բանակին հազարապետ մ'էր, շիկահեր ու կապուտաչուի երիտասարդ մը:

Զիւսուորը շփոթ ու յուզեալ ծայնով կրկնեց հարցումը:

Այո, պատասխանեց վարդուհի. այս ճամբան է ուզած տեղդ տանողը: Անհետզարտ աչքով մը նայեցաւ ձիուորը կտրած ճամբուն վրայ, ու վարդուհիի դառնալով,

Շնորհք ըրէ, ըսաւ, գուաթ մը ջուր տուր ինձ:

Կեղջկուհին առանց պատասխանելու տուն մտնելով, դարձաւ ձեռքը շիշ մը ջրով:

Զինուորը կուշտ մը խմեց, ու ձին մտրակելով առաջ անցաւ:

Գեղջկուհին աչքովն կ'ընկերէր, մինչև որ ծառոց մէջ ծածկուեցաւ. ու առանց իսկ պատճառը գիտնալու՝ սարսուռ մը անցաւ ոսկերաց մէջ. ձեռքը ճակարի վրայ տարաւ, կարծես թէ տխուր նախազգեստութիւն մը իրմէ հեռացընելու գիտմամբ: Դարձուց աչուրներն այն կողմը՝ ուստի կը սպասէր որդւոյն դարձին. տեսաւ խումբ մը մարդկանց որ յուշիկ ու մեղմով յառաջ կուգային: Մէկէն ցատկեց առաջ անցաւ ճամբուն վրայ. ու աչուրները սրելով կրցաւ զտնադանել բազմութեան մէջ ժողովրդապետ քահանային սեռաւ պատմուճանք:

Սուրբ աստուածածին, արդեօք ի՞նչ պատահէր է, հառաչելով ըսաւ խեղճը:

Ու տեսաւ երկու անձինք՝ որ այն խմբէն բաժնուելով արտորնօք գէպ իր կողմը կու գային:

Ուզեց անոնց ընդ առաջ երթալ, բայց ոտիցը ոյժը կտրեցաւ:

Խեղճ վարդուհի, — ըսին երկու գիւղականքն՝ երբ իրեն մօտեցան:

Ի՞նչ կայ, ի՞նչ հանդիպեցաւ, աշաբեկ հարցուց թշուառ մայրը, ու բիւր տխրական խորհուրդք կը գրաւէին սիրտն ու միտք: Ո՛ր է իմ որդիակս:

Քաջալերուէ, վարդուհի. այս է եղբր Աստուծոյ կամբը:

Իմ որդիս, աղաղակեց մայրը: Ի՞նչ գէպք կամ աղէտք հանդիպեցաւ իրեն:

Որդիդ Գովէսիւր, — պատասխանեց գեղացիներէն մէկը, — հոն՝ այդ մօտեցող խմբին մէջ է, վիրաւորուած:

Վայրկեան մը կանկ առաւ: Վարդուհի՝ գրեթէ ինքզինքը կորսնցուցած. ու առանց բերնէն խօսք մը հանելու՝ առաջ գնաց գէպ ի տխուր խմբակն: Իսկ երկու գիւղականք տուն մտան:

* *

Դառեթու ճիւղերով պատգարակ մը շինեց, ու իրենց զգեստուք ծածկելով գայն՝ հոն հանգչեցուցեր էին վիրաւոր երիտասարդը: Զորս հոգի բազկաց վրայ վերցընելով, այլ քովէն ու հուռէն կ'ընկերէին: Վիրաւորելոյն մօտէն կ'երթար քահանայն՝ աղօթելով գայն ծայնիւ, ու մերթ ընդ մերթ խոտարհելով առ նա՝ ակնմղէն քանի մը խօսք կը փսփրսար:

Խոր տխրութիւն մը կը տեսնուէր ամենուն երեսին վրայ՝ սակայն գէմքերնէն ալ գիւրին էր նկատել սրտերնուն մէջ եռացող կիրքն ու բարկութիւնը. նոյն իսկ քահանային վրայ կը տեսնուէր թէ քանի ծանր աղգեցու-

Թիւն ըրած էր անիրաւութեան գործը: Ոմանք վրէժխնդրութեան խօսքեր կը մըմռային, որ թափուած արեան վրայ նոր արիւն մ'ալ կ'աւելցնէ. իսկ քահանայն կը մտածէր այն տխուր գծադրութեան վրայ որով կը մզուի մարդ ի սպանութիւն եղբօրն:

Խուլ բրթմնիկն մը լսուեցաւ ի տես Վարդուհայն՝ որ կը դիմէր ընդ առաջ որդւոյն:

Այն մարդիկ որ իրենց հասակաւն ու կենաց պայմանով կարծես թէ այնչափ գիւրացեալ պիտի չըլլային, կ'իմանային կ'ըմբռնէին անոր ցաւոց սաստկութիւնն ու դառնութիւնը: Երբ Վարդուհի հասաւ որդւոյն քով, ընդհանօր լռութիւն մը տիրեց:

Ո՛վ Յովսէփ, աղաղակեց մայրը, իմ թշուա՛ռ ու սիրելի որդեակս:

Բռնեց պատանեկէն ձեռուրէնքը, ու երկու բոցաճրատ կայլակք արտասուաց իջան անոր այտիցը վրայ:

Ի լուր ծանօթ և խանդակաթ ձայնին՝ վրաւոր պատանեակը ջանաց բանալ աշուրնէրն. դարձուց նուազեալ հայեցուածք մը, ժպտտ մը ու ինկաւ նորէն թմրութեան մէջ:

Վարդուհի նայեցաւ քահանային երեսք. ու աչացը մէջ յայտնապէս կը տեսնուէր ցաւոց հետ միացած բուռն կիրք մը, մօր մը կիրքը՝ իր որդւոյն սպաննողը փնտռելով: Հանդարտ ու խոր տխրութեամբ նայեցաւ քահանայն թշուառ մօրը, ու աշուրնները վերցուց յերկինս: Հասկեցաւ Վարդուհի այն լուռ լեզուն, ինք ալ արտասուալից բիւրերը հօն դարձուց. նայեցաւ որդւոյն ու լռեց:

Տուն հասնելով՝ հանդիպեցուցին վիրաւորեալը աղքատին անկողնի մը վըրայ: Պատանեակն՝ մէջ մ'ալ բացաւ աչքերը, կրկին ժպտեցաւ մօրը երեսին, մօտեցուց ցուրտ չրթանքը խաչելութիւնը՝ զոր քահանայն տուաւ համբուրել, և տուաւ վերջին շունչը:

* *

Վարդուհի, ալ մի կենար հոս, հետս իմ տունս եկու: Գրտալարժ ձայնով ըսաւ գիւղացւոց մէկը:

Կինը կարծես թէ չի հասկըցաւ այն խօսքը, չսեց գործով ու սիրով լի ձայնը: Նստաւ սենեկին գրանքով ուր վախճաններ էր որդին. զըլուխը կրծոցը վրայ խոնարհած ինկած և ձեռքերը ծնգացը, բոլորովին ընկըզմած իր ցաւոցը մէջ:

Եւ երթանք, կ'ըսէր քահանայն, ես ալ կու գամ հետդ:

Խեղճ կինը նայեցաւ քահանային, աչքերովը խնդրելով որ զինք հօն թուի. բայց նա բռնադատելով կրկնեց հրաւերը: Ոտք ելաւ հառաչելով. վերջին ակնարկ մը ձգելով այն սենեկին՝ ուստի կը լսէր հանգուցելոյն հեղույն համար զուրցուած մեղմածայն աղօթից խօսքերը, մեկնեցաւ տունէն:

Համբուն վրայ քահանայն կը կրկնէր ապերկանիկ մօրը՝ հաւատոց, համակամութեան և յուսոյ այն խօսքերը որոնցմով կրօնք կը ջանայ՝ իբրու բալասանաւ մեղմել սրտի վիրաց ցաւները: Կը յիշեցնէր նմա այն սուրբ և գերահրաշ կինը՝ որ իր աչքերով տեսաւ Միսնին չարչարանքը, և դառն նախաճն մահը անոնցմէ որոց բարերարեց և սիրեց անսահման և անչափ սիրով: Այդ խօսքերը չէին բաւական ի փարատել զցաւս գծադր

մօրն, բայց կը քաջալերէին ի համակամութիւն և ի փտաւհոթիւն առ նա՝ որ ցաւոց հետ կու տայ նաև զսիրտփանս և զմխիթարութիւն:

Այն միջոցին գիւղին տանց ու բնտանեաց մէջ ամենուն բերանն էր Վարդուհիի որդւոյն տխուր մահուան արկածը: Ոչ ոք կրնար ստուգիւ գիտնալ՝ ինչպէս հանգիպած ըլլալը. որովհետև պատանեակը միայն էր: Դաշտերուն մէջ աշխատանքի զբաղած գիւղացիք ոմանք լսեր էին հրապարակաւ մը պարպուելուն ձայնը, ու տեսեր էին թշնամեաց բանակէն միաւորի մը սանձարձակ փախչելը. վազեր էին հոն ուստի լսուեցաւ հրապարակաւ զարնուիլը, և գետեր իրենց գիւղակիցը արեան մէջ թաւալած, շքնապատ և ինքզինքը կորուսած: Սպաննուողին անոյշ բնաւորութիւնը՝ իր կողմանէ զիմացիին գրգռուելուն առիթ մը տուած ըլլալը անկարելի կ'են թաղուէր. — արդեօք իր մահը՝ անգթութեան մը արգասիք էր, կամ գիւնուորականը թշնամի երկրին մէջ թափառական, վախցեր ու երիտասարդին ներկայութիւնը վրիպակաւ իրեն սպառնալիք մը կարծելով՝ մահացու վէրք մը տուեր էր զիմացիին: Բոլորն ալ ենթադրութիւնք էին. ոչ ոք կրնար ստոյգը գիտնալ:

* *

Արեւ մտնելու վրայ էր. Վարդուհի գիւղին եկեղեցիէն ելլելով՝ տխրութեամբ առն կը գտնար: Օրուան մեծ մասը, — յունիսի քսանըշորսն էր, — թնդանօթից տրտալիր գոռմունք լսուեր էին. Գաղղիացիք և Խաւազցիք սաստկապէս զարնուեր էին Աւստրիացւոց հետ, որք սպառնալու ջանքախառ յաղթուած էին:

Երբ Վարդուհի առն հասաւ, երկու Խաւազցի զինուորք գտնէն գուրս կ'ելլէին, և մօտենալով հարցուցին. Բռնկո՞ւ է այս առնը:

Այո՛, իմն է, պատասխանեց կինը:

Ներէ՛, ըսին, մեր համարձակութեանը. գուռք կէս բաց գտանք, ու բերինք հոս աւստրիացի վիրաւոր զինուոր մը այս մօտիկ դաշտէն: Խեղճը շատ ազաչեց ու թախանձագին խնդրեց որ զինք չձգենք ուր էր, վասն զի անհրաժեշտ ու անխուսափելի էր մահը: Գթացինք վրան. յիրաւի թշնամի մ'է՛, և ժ գիտէ որչափ փնաս ըրած է այս խեղճ երկիրնեան. բայց վերջապէս ինք ալ Աստուծոյ արարած մ'է. ձեռքէ՞ք եկած օգնութիւնը ու խնամք մի խնայեք իրմէ:

Զինուորներն հեռացան, ու Վարդուհի առն մտաւ:

Տեսաւ որ վիրաւորը պառկեցուցեր էին այն անկողնոյն վրայ՝ ուր թիշ օր յառաջ մեռեր էր որդին. մօտենալով ուշի ուշով նայեցաւ պառկողին երեսը. ճանչցաւ որ նա էր որ իրմէ խմելու ջուր խնդրեր էր իր խեղճ Յովսէփին վիրաւորած օրը. — իր որդւոյն սպանողն էր:

Այն տեսարանին՝ թշուառ մօրը սրտին դեռ չգոցուած վերքը կրկին աւրիւնտեցաւ. առ սաստիկ ցաւոցն և տաղնապին՝ մաքէն վրէժխնդրութեան գծնգակ ու գառն խորհուրդք կ'անցնէին: Այն գէպին մէջ կը կարծէր նրկատեղ Աստուծոյ պատուհասող ձեռքը՝ որ սպանողին հոգեվարքի տառապանքն ու տաղնապանքը կրել կու տար հոն՝ ուր իր վերջին շունչը տուեր էր իր անպարտ գոհը:

Մտածեց երեսի վրայ թողուլ զինքը, անշարժ ու անկարեկիւր նկատել տնոր մահը՝ որ իր յոյսն ու սէրը անգթաբար վերուցեր յափշտակեր էր

սիրալիր ու խանգակաթ մօր մը գրկէն: Սակայն վրէժխնդրութեան այդ գառն հաճոյք՝ շուտով փարատեցան սրտէն. խղճի խայթ մը, գրեթէ օտար սուռ մը զգաց ինք իրմէ՝ որ կրցեր էր այդպիսի մտածութիւն մը ունենալ. սիրոյ, գթութեան, ու չարեաց փոխարէն բարիք ընելու խորհուրդք արթնեցան, գրաւեցին իր բարի ու անկեղծ սիրտը, որոց ընդելացած էր մանուկ հասակէն. յիշեց թէ պարտք մ'էր ձեռքէն եկած օգնութիւնն ընելուս. պանդոկի իր որդւոյն, սրտանք ներելով անորո՞ւ Այս մտածմունքով ցատկեց տնէն դուրս ելաւ, վազեց գիւղին բժիշկն ու վիրաբոյժը կանչելու:

* *

Բարերարութիւնը՝ մասնաւոր գորութիւն մը ունի՝ չէ թէ միայն ընդունողին, այլ զայն գործողին սիրտն ալ շարժելու ի սէր: Վարդուհի որչափ աւելի վեհանման և առատամիտ կ'երևնար ի խնամս և ի գուրթ առ հիւանդն վիրաւոր, այնչափ կարծես կը նուաղէր ի նմա առաջին բնական զգացմունքն ատելութեան և վրէժխնդրութեան, և թէ որչափ հաճոյական և ընդունելի նուէր մ'է Աստուծոյ կամակար ու կատարեալ ներումը:

Սպաննուած որդւոյն պատկերը՝ անգագար խեղճ մօրը աչքին զիմաց էր. բայց այդ ոչ միայն ալ չէր գառնացընէր իր անգարմանն ի ցաւը, այլ մանաւանդ կը սփոփէր քաղցը ու գթալիր խորհուրդներով այն գերահնալ խաղաղութեան՝ որ ի տէր ննջողաց նուիրական գերեզմանէն կ'ելլէ:

Աստորիացին բիշ առնէն սկսաւ վրայ դնել. Բայց որովհետեւ վէրքին ծանրութենէն աւելի փնտասկար եղած էր արեան չափազանց կորուստը, շատ օր՝ կենաց ու մահուան անստուգութեան ու վտանգի մէջ ապրեցաւ, ու երկար և վշտալից եղաւ իր կատարեալ առողջութիւնը:

Որչափ ալ զգայագիրկ կամ չարագործ ըլլայ մէկը, ցաւը միշտ զարմանալի ազդեցութիւն մը ունի վրան: Երիտասարդ զինուորը առ սեռամս գերեզմանին, օտար ու թշնամի երկրի մը մէջ, այնչափ հեռի յընտանեացն և ի հայրենեաց, սկսաւ ինքնիրեն մտածել և անդրադառնալ թէ որչափ մեծ էր իր թշուառութիւնը՝ ձանջցաւ թէ այն խեղճ կինը՝ որ ընդունելու էր զինք իր տունը, ու այնպիսի խնամքով ու սիրով կը հսկէր իր ցաւոց անկողնոյն քով, կրկին շնորհէր էր նմա զկեանս, ու գորովեցաւ ու շարժեցաւ գտնելով մեծ տեսնելով այնչափ մեծ սէր անձանքի անձի մը քով, որ կարծես թէ ուրախ պիտի ըլլար տեսնելով իր ազգին ու հայրենեաց թշնամի մը այնպիսի գիրքի մը մէջ: Ու այն պատանին՝ յառաջագոյն այնչափ ամբարտաւան ու սէգ, թերեւս և անգութ, հաճոյք կը զգար անկեղծ շնորհակալութիւն մատուցանելով այն խոնարհ գեղջկուհւոյն, ու կը խոտտանար բովանդակ կենօրը անոր քաղցը յիշատակը պահել:

Իմ պառաւ ձայրս, կ'ըսէր իրեն, առանց ճանչնալու պիտի սիրէ զքեզ և օրհնէ:

Մայրդ, զեռ ողջ է, հարցուց կինը յուղեալ սրտիւ մը և ձայնով:

Պատանին կը խօսէր մօրը վրայ, յիշելով ու յիշեցընելով վրան ունեցած սէրը, և թէ որչափ անհանգիստ պիտի ըլլար հիմա մտածելով սիրելի որդւոյն համար:

Այն խօսքերուն՝ տարաբաղդիկն վարդուհի աւչի կրցաւ ինքզինքը բռնել, ու գառնապէս կ'արտասուէր:

Ձինուորը չլիթած ու տաքնապաճ՝ այնպիսի անակնկալ այլալուծեան պատճառը կ'ուզէր գիտնալ. բայց գեղջկուհին ոչ կրցաւ և ոչ ալ ուզեց

պատասխանել, ու չէր դադարեր յարտասուաց, որով ալ աւելի կը յաճախէր զգործով և զվիշտս պատանոյն, թէպէտ և առանց պատճառք գիտնալու:

Այն օրուրնէն աւելի գթալիր ու խնամոտ էր Վարդուհի առ օտարականն: Վասն զի պատանոյն, զոր մինչև այն ատեն որդւոյն սպանող մը կը նկատէր, սկսաւ նայիլ իբրև առարկայի մը որոյ վրայ հաստատուած էր ուրիշ կնկան մը սէրն ու յոյսը: Մայրենի սրտովը հասկըցաւ այն կնկան անհուն տաղանայն ու մեծագոյն սէրը, և մայրագութ խանդաղատանօք կնքեց յաստուածային սիրոյ ներշնչեալ ներուժն ու թողութիւնը:

* *

Վարդուհի, — օր մը ըսաւ զինուորը, — վաղը կը դառնամ տեղս, և թերեւս զիրար մէջ մ'ալ չենք տեսներ: Փոխարէն մը ընել քեզմէ տեսած բարեհաց՝ գիտեմ որ անկարելի է. բայց կը յուսամ որ պիտի չմերժես այն քիչ մը ստակը, որ քովս մնաց, իբր դոյզն նշանակ երախտագիտութեանս:

Սէ. պատասխանեց կինը, ոչ կ'ուզեմ և ոչ պէտք է ընդունիմ քեզմէ բան մը:

Իր հերսին վրայ, զուրցնելու կերպին մէջ չեմ գիտեր ինչ ոյժ և մեծ վստեղութիւն կար, որ ցնցեց երիտասարդ զինուորականին սիրտը ու խռովեց զինքը:

Ներէ ինձ, վրայ բերաւ կիսահագագ ու երկչոտ ձայնով մը. կ'ուզէի ի մացընել թէ անզգայ ու ապաշնորհ մէկը չեմ:

Շնորհակալ եմ, ըսաւ Վարդուհի. ու քանի մը վայրկեան լուռ ու անմուտնչ մնացին:

Եթէ կը փափարիս, — վրայ բերաւ կինը, — հատուցում մը ընել այն քիչ մը մտադրութեան և խնամոց զոր ցուցի, երբ դառնաս առ մայրդ, յանձնէ որ աղօթէ ինձի համար, և այն սիրելեացս որ ոչ եւս են յերկրի:

Կը խոստանամ սիրով և հաճութեամբ կատարել այս յանձնարարութիւնդ, ըսաւ պատանին:

Ու վաղը՝ երբ ճամբայ ելլելու վրայ ըլլատ, — աւելցուց Վարդուհի արտասուալից, — ես ալ կ'ընկերեմ, կ'երթանք միասին գիւղիս գերեզմանատունը, աղօթք մը ըրէ իմ խեղճ որդւոյս շիրմին վրայ, միակ ու սիրելի որդւոյս որ ինձ մնացեր էր, քեզի նման պատանոց մը... Ու արտասուք խօսքը բերնին մէջ հեղձամղձուկ ըրին:

Երկրորդ օրը՝ Վարդուհի ու աւստրիացին գերեզմանատան մէջ ծնկի վըրայ կ'աղօթէին զեռ նոր գոցուած փոսի մը վրայ, Գրանի մը աղօթքը պուրցնէն ետքը լռիկ արտասուօք, ոտք ելաւ Վարդուհի, զինուորականն ալ հետը: Գիւղէն չմկնած, ըսաւ Վարդուհի, գիտցիր որ իմ որդեակս աւստրիացի զինուորէ մը գտաւ մահը. և այդ զինուորականը... Գնա՛, ու աղօթէ թշուառ որդւոյս համար:

Աւստրիացի զինուորը խոնարհեցուց գլուխը, քիչ մը ատեն անշարժ ու անբարբառ մնալով հեռացաւ: Արտասուաց խոշոր կաթիլք պստիկէն վար կ'իջնէին:

Վարդուհի տեսաւ անոր հեռանալը. միւսանգամ խոնարհեցաւ ի ծունկըս, ու գլուխը հանգչեցընելով այն աղքատին խաչին՝ զոր դրեր էր սիրելի որդւոյն գերեզմանին վրայ, արտասուալից աչքերով բայց աստուածային կամաց համակերպութեան սրտի խաղաղաւէտ սփոփանօք կը մըրմընէր. քոյ՛ք, որպէս և մեք թողանք մերոց պարտապահաց: